

פרק שני

דף כ"ג ע"א

במשנה: קן סתומה שפרחה כו' לבין המתות כו'.

המפרש בנזיר דף כ"א ע"ב כתב דכי גמרינן הלכה למשה מסיני דה' חטאות מתות, היינו דוקא בבהמה אבל לא בעופות.

ולכאורה קשה ממשנה מפורשת כאן דתנן: קן סתומה שפרחה כו' לבין המתות כו', הרי דגם בעוף ישנה לההלל"מ שה' חטאות הן מתות.

ותירין בשער המלך (ריש הל' פסולי המוקדשין) דיש לומר דהמפרש יבאר כביאורו של הרע"ב כאן דלבין המתות, היינו כגון חטאות שנתערבו בעולות, שאי אפשר להקריבן, וממילא הן מתות.

ועיין מש"כ בס"ד ב"דף על הדף" על נזיר דף כ"ב ע"א.

★ ★

במשנה: קן סתומה שפרח ממנה גוזל לאויר וכו'.

הנה במשנה (פ"ק דאבות מ"ח) איתא: ר"א בן חסמא אומר, קנין ופתחי נדה, הן הן גופי הלכות וכו' ע"כ.

וכתב רבינו המהר"ל זצ"ל בספרו דרך חיים (שם): מפני שזכר לפני זה (סוף משנה יז) 'כל שחכמתו מרובה ממעשיו - דומה לאילן שענפיו מרובים ושרשיו מועטין וכו', ומאחר שמדמה החכמה והמעשים לאילן, וידוע כי השורש והאילן הם ביחד דבר אחד, ומה ענין חכמה אל המעשים, שנחשב החכמה עם המעשים דבר אחד - אם היא חכמה אנושית וכיוצא בזה מן החכמות, שידועים גם כן האומות, ואיך החכמה היא נחשבת כמו ענפים, והמעשים הם השורש מן האילן, כי ידוע כי הענפים הם דבר אחד עם השורש, ואין המעשים שייכים אל החכמה הזאת, שאינה חכמת התורה? ועל זה אמר כי החכמה הנזכרת כאן בודאי היא מענין המעשים, והם הלכות מצות המעשים, וחכמה הזאת

דבר אחד עם המעשה עצמו, עד שהמעשה נחשב כמו שורש, והחכמה - שהם הלכות המצות - נחשבים כמו ענפים, בעבור כי השכל מתעלה ומתפשט למעלה כמו הענף מן שורש האילן, וכאשר האדם יש לו מעשים, הוא מגיע אל החכמה, ובזה הצד החכמה מסתעף מן המעשה.

ולפיכך אמר 'קינין ופתחי נדה וכו'". זכר אלו ב' דברים בפרט, כי במסכת קינין תנן (פ"ב מ"א) 'קן סתומה', פירוש שלקחה האשה ב' תורים, והם סתומים, שלא פירשה אחד לחטאת ואחד לעולה, ופרח אחד מהם לאויר העולם, יקח זוג לשני, ובאותו הפרק שנה התנא הרבה דינים מאד כאשר נעשה ספק בקינין, וכל הדינים בשביל עירוב קינין.

וכן 'פתחי נדה', היינו נדה שאבדה פתחה, רצה לומר שאינה יודעת אם היא עומדת בימי זיבה, או בימי נדתה, וזה לשון 'פתחי נדה', מהיכן היא פותחת ספירתה. ואלו שני דברים, אף על גב ששני הלכות אלו אינם מדברים רק מספק שאירע, ויש להעלות על הדעת - כיון שאין הלכות אלו רק בשביל ספק, אין זה גוף הלכה, שלא נחשב גוף הלכה רק דבר ודאי, אבל ספק מי יימר דאתא, ועוד, לא היה לו לכנוס בספק להניח לפרוח [-הקינים] ולאבד [-ספירת הנדה].

ודבר כזה אין נקרא שכל וחכמה, שלא נאמר רק לספק, וראוי כל חכמה שתהיה ודאית, אבל דבר שהוא ספק לא יכנס בכלל חכמה, ואין ראוי לדבר רק מדברים הכרחיים, ולא מדברים אפשריים, שלא יכנס זה בכלל החכמה. ולכך יש לעלות על הדעת שאין זה עיקר התורה, ועל זה אמר כי דבר זה 'גוף הלכה'. עכ"ד ודפח"ח.

★ ★

במשנה: קן סתומה שפרח ממנה גוזל וכו'.

בשיטמ"ק על נזיר (י"ד ע"א) מביא בשם פי' הרא"ש ז"ל שכתב: הוא הדין דהוה מצי למיתני קן